

Економіка

Шенгер Мирослава Іванівна

студентка

*Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

МОДЕРНІЗАЦІЯ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

***Анотація.** Досліджено сучасні тенденції та перспективи розвитку спиртової галузі України, спираючись на аналіз досвіду Жовтневого спиртозаводу, виявлено основні недоліки та проблеми в реорганізації підприємства, проаналізовано методологічні засади ефективності організації виробничо-господарських процесів на підприємстві та запропоновано ряд висновків, що дозволяють визначити перспективи розвитку обраного об'єкту дослідження. Обрання Жовтневого спиртозаводу, як бази для дослідження, зумовлено тим, що даний завод був одним із найкращих у системах Укрспирту та Главспирту СРСР. Кризова ситуація, яка склалася в спиртовій галузі, призвела до зупинки виробництва, знецінення активів та накопичення боргових зобов'язань на підприємстві, що в результаті призвело до банкрутства підприємства. Однак, у 2020 році після часткової модернізації виробничих потужностей, завод відновив виробничу діяльність, що дозволяє говорити про подальші перспективи його розвитку. У статті обґрунтовано пріоритетність інвестиційних вливань саме в спиртову галузь та накреслено шляхи науково – технічного співробітництва з Китаєм та країнами Євросоюзу у сфері зменшення енергозатратності виробництва спирту з метою підвищення конкурентоспроможності українського спирту на світовому та внутрішньому ринку.*

Ключові слова: *спиртова галузь, реорганізація, інвестиційна привабливість, джерела фінансування, науково – технічне співробітництво, експорт, біопаливо.*

15 листопада 2019 року Верховна Рада України прийняла за основу законопроект № 2300 про демонополізацію спиртової галузі з 1 січня 2020 року. На початок липня 2021 року здійснено продаж 25 непрацюючих заводів. Проте ні законопроект “Про внесення змін до Закону України “Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального”, ні Програма реформування та розвитку спиртової галузі на 2020-2023 роки, затверджена 12 серпня 2020 року, у якій висвітлено покроковий маршрут дій щодо демонополізації ринку, ні наявність величезних обсягів виробництва зерна, найкращих водних ресурсів не вивели зі стану стагнації провідну галузь промисловості. Собівартість виробництва спирту залишається катастрофічно високою.

Технічне переоснащення заводів, їх реорганізація на випуск іншої продукції неможливі без інвестицій та науково – технічного співробітництва з іноземними партнерами. Тема відродження галузі шляхом співпраці з закордонним капіталом, упровадження у виробництво новітніх технологій, вливання в нього інвестицій актуальна на сучасному етапі розвитку економіки нашої країни.

Завданням дослідження є обґрунтування необхідності направлення інвестицій саме в спиртову галузь, як пріоритетний напрямок інвестиційної діяльності в Україні.

У складі концерну «Укрспирт» налічувалося 76 спиртових заводів. Вони були орієнтовані на забезпечення потреб усього СРСР. Український алкоголь мав попит також у країнах Східної та Західної Європи. До 1996 року на повну потужність працювали всі заводи. Для прикладу, Жовтневий

спиртовий завод, що знаходиться в місті Карлівці Полтавської області, поставляв продукцію в Польщу, Росію, Угорщину, Фінляндію, Францію.

Росія в 90-х роках минулого століття споживала 240 млн декалітрів алкоголю в рік. Власних потужностей у 1995-96 роках було у неї 100 млн декалітрів, 140 млн декалітрів складав дефіцит, який Росія покривала за рахунок Європи й України. Відмова України стати членом СНД призвела до напружених політичних відносин та до розриву економічних. У вересні 1996 року Росія ввела акциз на український алкоголь у розмірі 900 %, цим повністю перекресливши можливість торгових відносин. До цього Євросоюз уже заклав свої кордони для українського алкоголю. Ринком збуту для України залишалася Молдова й Туреччина, але споживання спирту цими країнами було незначним. Україні важко було переорієнтуватися на інші ринки. Усі ці фактори й стали причиною зупинки спиртових заводів України.

Кабінет Міністрів та Міністерство аграрної політики не прийняли радикальних заходів для покращення ситуації, хоч із огляду на кризову ситуацію, яка склалася в спиртовій галузі, планувалося вкласти в неї кошти з державного бюджету та залучити фінанси із Кіотського протоколу для виробництва екологічного палива. Однак жодної гривні вкладено не було. Вчасно не здійснили перехід на випуск біоетанолу, який можна використовувати як додаток до бензину. У результаті 35 заводів зупинили діяльність повністю, ще 25 підприємств працюють епізодично на зменшених потужностях.

Росія, Молдова, Туреччина ввели в експлуатацію нові потужності, побудувавши власні заводи. Спеціалісти НДІ Спиртбіопроду України, відчуючи відсутність потреби України в їхніх наукових можливостях, узяли найактивнішу участь у будівництві спиртових підприємств і в Росії, і в Молдові. Інженери - технологи й механіки заводів, що були зупинені, брали участь у монтажних роботах і запуску виробництва. Відсутність

засобів до існування викликала потік спеціалістів спиртової галузі в країни, які потребували збільшення потужностей виробництва алкоголю.

Поштовхом для відновлення виробничої активності спиртових підприємств України мав би бути Указ Президента України 2003 року про запровадження в Україні використання сумішевих бензинів із обов'язковою спиртовою добавкою в розмірі 5-10 %. Однак підприємства технічно не були готові до випуску альтернативного пального. Наші виробники вкрай важко переорієнтовуються на випуск нової продукції через фінансову складову.

Виконання цього указу відтермінували до 1 січня 2004 року. А з 1 січня фактично забули про нього й виконувати його ніхто не збирався. Головною причиною була та, що держава не виділила жодної гривні на виконання цього указу. Починаючи з 2003 року, питання випуску біоетанолу безуспішно на всіх рівнях обговорювалося доти, доки за цю тему не взявся приватний капітал. У спиртову галузь заборонено вкладати фінанси й створювати акціонерні, дочірні спільні підприємства. Ризикове, напівлегальне вкладення приватних коштів у Гайсинський спиртовий завод Вінницької області стало початком випуску біоетанолу в 2015 році. Потім у цю тему включилися Тростянецький, Будильський, Зарубенський, Луцький, а вже в 2019 році Дублянський і Жовтневий спиртозаводи.

Країни Європи, Бразилія, США вбачають за біопаливом майбутнє. Його використання вигідне для країни, яка змушена імпортувати нафту. Біопаливо виготовляють із поновлюваних ресурсів, але головна прерогатива його в тому, що воно сприятливо впливає на екологію та навколишнє середовище.

В Україні сьогодні гостро стоїть питання покращення енергоефективності та розвитку відновлювальної енергетики. Держава має величезний запас біологічної сировини. За даними Державної служби статистики України, експорт агропродовольчої продукції у січні-вересні

2021 року склав 18,2 млрд дол. США. Це на 2,6 млрд дол. США – тобто майже на 17 % – перевищило відповідний показник 9 місяців 2020 року, [4].

Сьогодні біопаливо, яке використовується в Україні, завозиться з країн Євросоюзу. Парадокс у тому, що воно виробляється з сільськогосподарської продукції, що експортується національними підприємствами. Україна залишається в ролі постачальника сировини й покупця готової продукції, але не її виробника. Відомо, що для економіки країни значно вигідніше експортувати не сировину, а перероблену продукцію. Експорт біоетанолу міг би стати ключовим для економіки, одним із найважливіших джерел наповнення держбюджету, а також припливу валюти. У зв'язку з цим відкриваються великі перспективи для міжнародної співпраці в науково – технічному розвитку. Європа зацікавлена закупляти біоетанол в Україні, бо в них частка спиртової добавки доведена до 40%, в Україні ж бензини продають у переважній більшості без неї.

Сьогодні світові виробники біоетанолу використовують цеоліти для зневоднення алкоголю. Ця технологія впроваджена і в Україні. Цеоліти поставляє Франція, Німеччина, Швеція по 8 євро за кілограм. Останнім часом надходять пропозиції з Китаю по 3 євро. Україна зацікавлена в налагодженні співпраці з Китаєм, бо для виробництва необхідні сотні тон цеолітів. До того ж цього року Китай уперше випередив Росію в рейтингу країн, із якими Україна має найбільші обсяги торгівлі. Окрім цього, з 2025 року КНР планує запровадити повну заборону на бензинові й дизельні автомобілі [4]. Ці кроки можуть підтримати ринок біоетанолу в Україні, адже Китай буде змушений купувати біоетанол або сировину для його виробництва. Бізнесмени з КНР та китайські компанії вже зараз можуть пропонувати сучасні технології й обладнання, методи роботи, управління проектами й інвестиції.

Яскравий приклад модернізації обладнання можна привести з реконструкції Жовтневого спиртового заводу Полтавської області.

Головний інженер підприємства Коваль Іван Михайлович говорить, що в 2019 році багатоступеневі живильні насоси парових котлів із потужністю електродвигунів 100 кВт замінені на європейські живильні насоси такої ж потужності з електродвигунами 22 кВт вартістю 200 000 грн. Неважко порахувати, що при режимі роботи даного обладнання 24 години на добу економія в місяць дає 146 тис. грн:

$78 \text{ кВт} \times 24 \times 30 \times 2.6 = 146 \text{ тис. грн,}$

де 78 – різниця в потужності двигунів,

24 – год/доб.

30 – діб

2.6 – ціна за 1 кВт електроенергії

У рік насос дає можливість зекономити 1 752 000 грн. Заощаджені кошти можуть бути направлені на оновлення застарілої технічної бази, освоєння нових технологій.

Підсумовуючи, варто зазначити, що першим кроком на шляху розв’язання проблеми повинно бути переведення заводів, які можна відновити, на випуск біоетанолу для внутрішнього споживання та експорту. З цією метою потрібно залучити інвесторів, котрі реконструюють застарілі та відпрацьовані засоби виробництва, створити спільні з державою підприємства. Шляхом науково – технічного співробітництва з Китаєм та країнами Євросоюзу необхідно зменшити енергозатратність виробництва спирту, бо значна частка енергії в ціноутворенні призводить до зниження конкурентоспроможності українського спирту на світовому та внутрішньому ринку.

Сьогодні Україна залежна від технологій закордоння. Науково - дослідні інститути повинні проводити власні розвідки для створення новітніх ресурсо- та енергозберігаючих технологій переробки рослинної сировини в біопаливо. Уряд зобов’язаний зробити чіткі кроки, щоб торгівля була успішною. У недалекому майбутньому ми зможемо відігравати

важливу роль у забезпеченні не тільки харчової безпеки світу, а й екологічної. Співпраця з Китаєм та Євросоюзом щодо розвитку ринку рідких біопалив дозволить залучити інвестиції в технічне переоснащення спиртових заводів, їх реорганізацію на вироблення біопалива, створить нові робочі місця, збільшить надходження податків до державної казни.

Література

1. Інфографічний довідник: Агробізнес України 2018/2019. URL: <https://traktorist.ua/news/3868-u-6-mu-infobutsi-agrobiznes-ukrayini-prezentovali-trendi-i-rezultati-2018-19-mr>
2. Українські аграрії експортували товарів на \$15,8 млрд – Мінекономіки. URL: <https://hromadske.ua/posts/ukrayinski-agrariyi-eksportovali-tovariv-na-dollar158-mlrd-minekonomiki>
1. Держенергоефективності опрацьовує перспективи виробництва біоетанолу в Україні. URL: <http://oilreview.kiev.ua/2019/09/24/derzhenergoefektivosti-opracovuye-perspektivi-virobnictva-bioetanolu-v-ukra%D1%97ni/>
3. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2021/06/22/675217/>
4. URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/3255-u-2021-rotsi-zrostaye-eksport-ukrayinskoyi-ahroprodovolchoyi-produktsiyi-do-krayin-aziyi-yevrosoyuzu-afryky-ta-snd-bohdan-dukhnytskyu.html>